

NÁZEV ŠKOLY:	Masarykova základní škola a mateřská škola Melč, okres Opava, příspěvková organizace
ČÍSLO PROJEKTU:	CZ.1.07/1.4.00/21.2623
AUTOR:	Mgr. Lucie Čechovičová
NÁZEV:	VY_32_Inovace_Český_jazyk_2
ČÍSLO DUM:	19
TÉMA:	Výklad
ROČNÍK:	9.
OBDOBÍ REALIZACE:	11/2012

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Anotace

- Prezentace je určena opakování výkladu. Skrze otázky si žáci zopakují, co už o výkladu znají z předchozích ročníků. Připomenou si, jaké jsou zásady výkladu, užívané jazykové prostředky, postup při vytváření a modelová osnova. V závěru si žáci vyzkouší správně uspořádat jednotlivé části textu tak, aby dodrželi jednu z hlavních zásad výkladu, a to logickou výstavbu a smysl celé výpovědi.

Výklad

Co už o výkladu víme...

¿ Do kterého funkčního stylu bys výklad zařadil/a?

👍 Je jeden ze základních útvarů odborného stylu

¿ Kde se můžeš s výkladem setkat ve škole?

👍 Je základem učebnic, odborných publikací a odborných časopisů, v mluveném projevu pak referát, přednáška aj.

¿ Co je cílem výkladu?

👍 Má za úkol poskytnout odborné poučení o daném problému, sdělit nové poznatky

👍 Vysvětluje různé vnitřní souvislosti a vztahy, vznik a vývoj jevů, podstatu jevu

Jazykové prostředky

¿ Jak má vypadat jazyk výkladu?

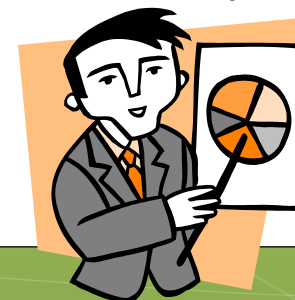
- 👍 Spisovný
- 👍 Bez hovorových výrazů
- 👍 Bez citového zabarvení
- 👍 Přesné a jasné vyjadřování
- 👍 Užívání odborných výrazů

¿ Jaké větné celky spatříme u výkladu nejčastěji?

- 👍 Složitější souvětí, často podřadná
- 👍 K vyjádření myšlenkových vztahů jsou užity věty příčinné, podmínkové, účelové apod.
- 👍 Přednost má také jmenné vyjádření před slovesným (např. *Při tomto pokusu dochází k přeměně kapalného skupenství v plynné - místo kapalného skupenství se přemění v plynné*)

¿ Čím můžeme samotný výklad doplnit?

- 👍 Schémata, tabulkami, grafy, ústní výklad i názornými pomůckami

Postup při vytváření výkladu

Struktura výkladu musí být jasná a logická.

- Pro určité téma shromažďujeme látku z několika pramenů (vždy citujeme)
- Opíráme se i o vlastní zkušenosti, dokládáme příklady z praxe a fakty
- Musíme si dobře rozmyslet, komu je projev určen a podle toho volíme přiměřené výrazy - musíme vysvětlit všechny jevy a termíny, které jsou nezbytné pro porozumění (neznámé vyjádříme synonymem nebo opisem)
- Dílčí témata přehledně rozdělíme do odstavců
- Postupujeme podle osnovy, a to od jednoduššího ke složitějšímu a náročnějšímu
- V závěru shrneme poznatky, které jsme vyložili na základě odborné literatury.

Osnova výkladu

1. **Úvod** - uvedení tématu, problematiky
2. **Vlastní výklad** (cílem jsou obecně platné závěry, k nimž docházíme na základě)
 - a) Indukcí - z jednotlivých konkrétních případů vyvodíme obecný závěr
 - b) Dedukcí - z obecné poučky dojdeme k objasnění jednotlivých konkrétních případů
3. **Závěr** – shrnutí poznatků, vyvození závěrů, zobecnění, využití v praxi

V následujícím úryvku se nám promíchaly jednotlivé části výkladu. Napravte to. Můžete vyzkoušet různé varianty, jak by celý výklad byl přehledný, dával smysl a logickou výstavbu.

1. Ve smečce se pes podřizuje vůdci smečky, proto mu nebylo zatěžko podrobit se člověku. Když člověk šel lovit, šel pes s ním a získával tak potravu i pro sebe. A jsme u zrodu lidského psa.
2. Před mnoha tisíci lety, kdy lidé žili v primitivních skupinách, přidružil se k nim pes.
3. Lidé velmi brzy poznali, že pes brání svoje doupě, a protože domov člověka a doupě byly často společné, bránil pes i majetek lidí – poznáváme psa hlídacího.
4. K válečným účelům byli vybíráni psi velcí a mohutní, zlé povahy.
5. Postupně si člověk ochočil i další zvířata, která však mohla být snadno napadena dravými šelmami. Bylo třeba je hlídat a pes se osvědčil i při této práci.
6. Současně s vývojem lidské společnosti vyvíjelo se i využití psů.
7. Dlouhodobým využíváním psů ke stejným účelům se u nich upevňovaly vlastnosti a výběrem nejvýkonnějších jedinců se tyto vlastnosti předávaly dalším generacím. Protože pro různé účely byli vybíráni psi, kteří měli nejen povahové předpoklady, ale i odpovídající tělesnou stavbu, vytvářely se různé typy psů – různá plemena.
8. K hlídání obydlí i stád a pro boj s vlky a medvědy se užívali psi statní a neohrožení.
9. Pomáhá-li pes člověku v boji proti dravým zvířatům, byl pouze krok k tomu, aby mu pomáhali i proti nepřátelům z řad lidí. Tak z loveckého psa vznikl pes válečnický.
10. Člověk nevědomky využil smečkového pudu psa a vytvořil nejlepší předpoklady pro to, aby mu pes byl věrným a oddaným společníkem.
11. Z historických pramenů víme, že k loveckým účelům byli vybíráni psi dvojího druhu. Psi lehčí stavby těla se používali ke štvání zvěře, psi těžší k boji se šelmami.
12. Ať je pes velký nebo malý, silný nebo drobný, láska k člověku a oddanost jeho rodině z něj udělala neodmyslitelnou součást lidského „doupěte“.

Možné řešení

- 2, 6, 10, 5, 7, 3, 8, 1, 11, 9, 4, 12

Citace

- BIČÍKOVÁ, Vladimíra, TOPIL, Zdeněk a ŠAFRÁNEK, František. *Český jazyk: pro 9. ročník*. 2. vyd. Havlíčkův Brod: Tobiáš, 2005- . sv. ISBN 80-7311-035-0.
- BIČÍKOVÁ, Vladimíra, TOPIL, Zdeněk a ŠAFRÁNEK, František. *Český jazyk: pracovní sešit pro 8. ročník*. 1. vyd. Havlíčkův Brod: Tobiáš, 2002. 59 s. ISBN 80-7311-012-1.
- BIČÍKOVÁ, Vladimíra, TOPIL, Zdeněk a ŠAFRÁNEK, František. *Český jazyk: učebnice pro 8. ročník*. 1. vyd. Havlíčkův Brod: Tobiáš, 2002. 119 s. ISBN 80-7311-011-3.
- MILENA KROBOTOVÁ. *Úvod do české stylistiky*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2004. ISBN 80-244-0315-3